

Obdarzanie

Rodzicom przysługuje prawo, a zarazem obowiązek wychowania dziecka. Przekazując dar życia, są jednocześnie za to życie odpowiedzialni. W procesie wychowania w rodzinie istotnym warunkiem jest udział w nim obojga rodziców. Ich głównym celem powinna być pomoc dziecku w osiągnięciu pełni szczęścia.

człowieczeństwem

Na czym polega wychowanie? Ojciec św. Jan Paweł II w liście do rodzin *Gratissimum sane* (16) zaznacza, że koniecznie należy uwzględnić w nim dwie fundamentalne prawdy: 1) człowiek jest powołany do życia w prawdzie i miłości; 2) każdy urchywnia siebie poprzez bezinteresowny dar z siebie samego. Papież traktował wychowanie jako obdarzanie człowieczeństwem – obdarzanie dwustronne. „Rodzice obdarzają swym dojrzłym człowieczeństwem nowo narodzonego człowieka, a ten z kolei obdarza ich całą nowością i świeżością człowieczeństwa, które z sobą przynosi na świat” (tamże).

Zdaniem Ojca świętego w wychowaniu dzieci chodzi o to, żeby poświęcać się dla nich w sposób mądry, tak aby wychować je do prawdziwej miłości. Wymaga to od rodziców odpowiedzialności i stanowczości. W przemówieniu do uczestników Papieskiej Rady Rodziny (4.06.1999) Jan Paweł II ostrzegł: „[...] ostra kontroli kulturowego, w jakim żyjemy, jest skłonność wielu rodziców, by wyrzekać się właskiej roli i przyjmować postawę zwykłych przyjaciół swoich dzieci, co oznacza, że nie

napominają ich i nie strofują nawet wówczas, gdy powinni to czynić – z miłością i czułością – aby wychować je w prawdzie. Należy zatem podkreślić, że wychowanie dzieci jest świętym i solidarnym obowiązkiem rodziców, zarówno matki, jak i ojca: wymaga bliskości, ciepła, dialogu, przykładu. Rodzice powinni być we wspólnocie rodzinnej przedstawicielami dobrego Ojca – jedynego doskonałego wzoru, którym należy się inspirować”.

Słudźnica Boża Anna Janke pisała: „Dzieci – to troska naszych czasów. My, dorośli, których przyszło głuche cierpienie, przyniósł ciężar walki o byt. My, którym nierzadko trudno pojąć do ludzi z duszą bogatą w miłość, którzy w atmosferze walki o pieniądź zapominamy, gdzie wartość prawdziwa. Mamy dzieci – to prawdziwe bogactwo” („Niedziela” 2002: 18).

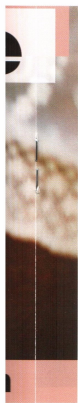
Wychowanie winno zmierzać do tego, aby objąć pełnią formacji osoby ludzkiej. Dlatego też istotą każdego wychowania jest wskazanie najwyższego, ostatecznego celu człowieka. Dopiero ukazanie tego celu, któremu człowiek winien poświęcić wszystko, sprawia, że wszelkie działania

moralno-pedagogiczne mają pełną wartość. Najważniejszym celem wychowania chrześcijańskiego jest wyrobienie charakteru, wewnętrzne doskonalenie się, aby osiągnąć pełnię życia (zbawienie). Należy również przygotować człowieka do harmonijnego i czynnego życia w społeczności ludzkiej oraz przyczynić się do odpowiedzialnego korzystania z daru wolności.

Najważniejsze środki w wychowaniu rodzinnym to: obecność rodziców, dialog między członkami rodziny, współodpowiedzialność wszystkich oraz wytworzenie obydwójności.

Rodzina jest pierwszym i niezastąpionym miejscem przekazywania wartości. W niej następuje poznanie pierwszych wartości i norm moralnych, dziecko uczy się rozróżniać dobro od zła. W procesie wychowania rodzinnego istotny wpływ mają: naśladowictwo i przyjęte przez rodziców wzór wychowania.

W Odrodzu na *Wielki Post* 1994 roku Jan Paweł II podkreślił: „Rodzina jest pierwszym i uprzywilejowanym środowiskiem wychowania, praktyki życia braterskiego i różnorodnych form miłości i solidarności.

Życie w rodzinie uczy otwartości, życzliwości i szacunku wobec bliźniego, który powinien zawsze znaleźć w naszym sercu należne sobie miejsce. Życie we wspólnocie skłania także do dzielenia się dobrami, co pozwala człowiekowi wyjść poza własny egoizm. Gdy uczymy się dzielić i dawać, odkrywamy ogromną radość, jakiej pozwala zaznać wspólnota dóbr. Oddziałując słowem i przykładem, rodzice winni stopniowo kształtować w swoich dzieciach postawę solidarności. Pozwól to każdemu już w dzieciństwie przeżyć doświadczenie wyrzeczenia i postu, które hartuje charakter i uczy panowania nad instynktami, zwłaszcza nad egoistycznym instynktem posiadania. To, czego uczymy się dzięki żydowi w rodzinie, utrwalia się w nas na całe życie” (PPI 1994).

Rodzina jest środowiskiem stwarzającym najlepsze warunki do przekazywania wartości religijnych i kulturowych, które pomagają człowiekowi w kształtowaniu własnej tożsamości. W procesie wychowania rodzice winni zwracać uwagę na kształtowanie istotnych wartości: świętości życia ludzkiego, poszanowania godności osobistej każdego człowieka, poczucia prawdziwej sprawiedliwości i miłości.

Warunkiem koniecznym do przekazu wartości w rodzinie jest pozytywny, zyciowy klimat relacji międzyosobowych. Wychowanie skłonną jest przyjąć wartości proponowane mu przez wychowawcę, o ile ten go akceptuje, i gdy czuje się przez niego akceptowanym. Skuteczniejszy przekaz wartości odbywa się w rodzinach zintegrowanych, pełnych ciepłych i wzajemnych odniesień międzyosobowych.

Jeżeli relacje dzieci z rodzicami są dobre i serdeczne, to wtedy bezpośrednio doświadczają i uczą się wartości, które budują pokój: umiłowania prawdy i sprawiedliwości, odpowiedzialnej wolności, szacunku dla drugiego człowieka. Wzrastając w atmosferze ciepła rodzinnego, dzieci łatwiej mogą dostrzec i zrozumieć miłość samego Boga. W takim duchu kształtuje się w nich postawa otwartości na innych i chęć ofiarowania się bliźniemu.

Istotnym czynnikiem przekazu wartości są naturalne sytuacje życiowe. Dziecko uczestnicząc w nich uczy się określonych czynności i poznaje reguły współżycia między ludźmi. Większa liczba i różnorodność tych sytuacji stwarza większe szanse na zewnętrzną się z większym bogactwem wartości.

W świecie współczesnym narasta liczba czynników stanowiących zagrożenie dla dzieci i młodzieży. Rodzice pochłonięci pozyskiwaniem środków do życia, często nieobecni w domu, nie zauważają, że ich kontakt z dziećmi słabnie, a niekiedy całkowicie zanika. Dzieci szukają wiedzy akceptacji i pomocy gdzieś indziej, gdyż od rodziców nie otrzymują ciepła, aprobaty i miłości.

Jan Paweł II w swoim nauczaniu kierowanym do rodzin zwracał uwagę na istotną rolę relacji osobowych pomiędzy rodzicami a dzieckiem. Więź między dzieckiem a rodzicami jest bezcenna, dzięki niej młody człowiek czuje się kochany i akceptowany. Nic nie powinno stać na przeszkodzie w budowaniu silnych więzi rodzinnych. Papież apelował: „Nie pozwólcie na to, aby wasz dom stał się wyłącznie miejscem spożywania posiłków i odpoczynku. Bądźcie wychowawcami swoich dzieci” (PPI 1982).

Internalizacja wartości w rodzinie w znacznej mierze zależy od wartości preferowanych przez rodziców. To oni są inspiratorami wartości duchowych i religijnych. System wartości rodziców wyznacza nurt wychowania, w którym wzrasta dziecko.

Jeżeli relacje dzieci z rodzicami są dobre i serdeczne, to wtedy bezpośrednio doświadczają i uczą się wartości, które budują pokój: umiłowania prawdy i sprawiedliwości, odpowiedzialnej wolności, szacunku dla drugiego człowieka.

Wychowanie rodzinne winno być oparte na trwałych i stałych wartościach. Tym trwałym fundamentem powinien być Dekalog. Na nim wspiera się wychowanie moralne w rodzinie (Bagrowicz, Jankowski 2005: 201-202). Stefan Świążewski w odpowiedzi na zaproszenie do udziału w III Ogólnopolskim Zjeździe Pedagogów napisał: „Bazą wychowania powinien być Dekalog, będący wyrazem powszechnego prawa naturalnego i uniwersalnej moralności niezależnej od wyznania i kultury. W takim wychowaniu bezwzględnie wszystkich obowiązują takie wartości, jak: prawdomówność, uczciwość, życzliwość, usilność, pracowitość itd. Wychowanie w moralności dekalogowej musi odbywać się w klimacie pluralizmu wyznaniowego i obyczajowego oraz światopoglądowego” (Świążewski 1998: 25-26).

Środowiskiem, w którym najsilniej dokonuje się przekaz wartości, jest rodzina. Rodzice przekazują podstawowe umiejętności współżycia i zachowania zgodnego z wymogami kultury. W rodzinie następuje wprowadzenie dziecka w świat wartości moralnych i osobistych. W niej uczymy się żyć z innymi i dla innych, budujemy wrażliwość sumienia, silną wolę oraz kształtujemy charakter.

ks. Piotr Mazur

KS. DR HAB. PIOTR MAZUR – pracownik Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach

Bibliografia

- Bagrowicz J., Jankowski S. 2005. „Pan. Bóg twój, wychowuje ciebie” (Pwł 6.5). Skuteczność wychowania. Toruń.
- Jan Paweł II. List do rodzin *Gratissimum sane* 16. Wąskan 15.05.1982.
- Jan Paweł II. *Oczyście na Wielki Post* 1994. Wąskan 1994.
- Jan Paweł II. Przemówienie do uczestników zjazdu plenarnego Papieskiej Rady ds. Rodziny. Wąskan 4.06.1999.
- Jan Paweł II. W ognisku domowym pienskie miejsce zajmuje matka. *Porę 15.05.1982*.
- Michałowski S. Cz. 2003. *Życie w rodzinie a budowanie świata wartości. W: Dziecko w świecie wartości*, cz. 1, red. K. Dinek, U. Morszczyńska i in., Kraków.
- „*Moje życie zaprogramowane jest. Listowaty do społeczeństwa polskiego, głównie do rodziców i pedagogów*”, *Niedziela* 2002, nr 17.
- Świążewski S. 1998. *Wychowawca* [w:] L. Włkowiński (red.), *Listy o edukacji*, „Forum Oświatowe” nr 2 (19).

Działania według wartości (proponuje dla rodziców):

- 1 rozmawiaj z dzieckiem, pytaj, co się z nim dzieje, dlaczego się martwi, czego się obawia;
- 2 słuchaj dziecka uważnie, zainteresuj się nim, zamieści pouczając;
- 3 rozmawiaj z dzieckiem o alkoholu, narkotykach, AIDS, agresji, przemocy;
- 4 pomóż dziecku wykształcić system wartości, który rozróżnia dobro i zło;
- 5 akceptuj dzieci i młodzież takimi, jakimi są;
- 6 mów dziecku, że ma prawo czuć się bezpiecznie i że ma swoje prawa;
- 7 zawsze zwracaj uwagę na zachowanie swoich dzieci i ich przyjaciół;
- 8 mów dziecku, aby było rozważne i przewidujące;
- 9 bądź dobrym wzorem i dostarczaj przykładów dobrego postępowania swoim dzieciom. (Michałowski 2003: 189)